DE AUTOCRATIA NATURÆ IN CONSERVANDA SANITATE DISSERTATIO...

Giuseppe Dorigotti

DE
AUTOCRATIA NATURÆ
IN CONSERVANDA SANITATE

Dissertatio Inauguralis Medica

QUAM

IN ANTIQUISSIMA AC CELEBERRIMA

I. R. UNIVERSITATE PATAVINA

PROPONIT

JOSEPH DORIGOTTI

TYROLENSIS A LENZIMIA

PATAVII

TYPIS PENADA

MDCCCXLI.

144

Manibus Paternis

NATURÆ AUTOCRATIA.

Natura a nasci, sensu lato idem est ac mundus, rerum universitas, denotat adeoque quidquid nasci, seu oriri in spatio et tempore contigit, et hoc sensu ipse quoque homo cum universis, quae praeter Deum existunt, ad naturam refertur. Alias nomine naturae comprehenditur systema universale virium, quae in mundo agunt, vel agere nituntur, secundum leges a Creatore sapientissimo praefixas; hoc sensu per naturam hominis nil aliud intelligitur, quam complexus virium ac facultatum vitam hominis gubernantium, brevi essentia hominis.

Est proin autocratia naturae hominis virium ac facultatum homini insitarum actio, et nisus spontaneus a se ipso elicitus; nam autocratia vox est Graeca, et ab *αὐτός*, solus, ac *κράτος*, potentia veniens, vim independentem spectata etymologia significat.

Nexus hominis cum universa natura.

Minime, quis credat hic spontaneum et a se ipso hominis virium nisum eo sumi debere sensu, quasi hominem posse a reliqua natura separatum existere: et agere. Nam.

a) Ut omne corpus organicum ultro perstare possit, nova virium atque materiae restauratione indiget, quam inde rursum repetit, unde

primam duxit originem, e sinu nempe naturae. Praeter factores ergo vitae internos, mutuo quoque cum natura externa commercio, ut conditione maxime essentiali fulcitur quivis processus vitae organicus.

Utut proin organismus humanus solemni individualitatis charactere gaudens sit microcosmus, in quo non solum venustus omnium organorum in series majores et in integra systemata congressus, verum et harmonica omnium functionum in unam corporis organici vitam conspiratio viget: in macrocosmo tamen extra immediatum cum reliqua natura nexum materialem ac dynamicum existere et agere nequit homo, sic:

Vita ejus reproductiva, a qua structura et mixtio corporis dependet animalis cujusque praecipua in systemate lymphatico et venoso, porro in organis chylificationis, sanguificationis et secretionis sedes, a mutuo cum mundo externo commercio, ut maxime essentiali dependet conditione.

Eidem conditioni innititur vita etiam irritabilis cujus focus in corde, organis respirationis, partibus musculosis, quae functionibus suis nonnisi naturae vacat impulsu.

Sensibilitas denique per totum systema nervosum diffusa ut phaenomenon in lucem nunquam emergeret, nisi objectorum externorum in eam fierent impressiones. Vitam vero altissimam, quae rationis absolvitur operationibus, huic mutuo cum objectis extra nos positis nexui inniti nemo dubitabit, qui perpenderit, sui ipsius conscientiam, cui omnes mentis actiones

tamquam columnae insistunt, concipi aliter non posse, nisi per oppositionem illam in qua cum objectis mundi externis se versari animadvertit.

b) Omnia quae videmus, audimus aut quoquo demum percipimus modo ex eodem demum promanarunt fonte. Granulum arenae, quod pedibus calcamus, aurum cujus tanta mortalibus cupido, planta qua vescimur, flos cujus grata effluvia tantum nobis largiuntur voluptatis, amphibium humi repens, piscis aequora, volucris aëra trajiciens, vulpis astutia, fide canis excellens ex eodem fertili promanarunt natura sinu. Ergo et homo, creationis hocce miraculum, qui gaudium et tristitiam, iram et misericordiam, spem et metum, amorem et odium eodem gerit pectore; qui intellectu astra metitur, et infiniti perlustrat spatia, qui ratione caliginosa naturae pandit arcana, corpore vero leni zephyri saepe sibilo praestat, eandem agnoscat originem oportet et idem organicae conservationis principium.

Unde sponte elucet me minime, cum de autocratia naturae hominis loquor, hujus extra naturae sinum existentiam ac activitatem omnino possibilem asserere, verum eo unice contendere et propriam homini in naturae sinu competere vitam, quae donec propriis viribus regitur, jure sponte a se ipso esse, et agere dici possit. — Sed nec vitam pro mero virium in materiam concurrentium resultato habeo, nam ubicumque in rerum natura oppositio adest virium, ibi etiam materierum oppositio adest et vice versa; ut igitur ad omnem et singulum processum dynamicum non tantum dynamicae, sed et

materiales concurrant conditiones. Hoc certe verum est quod nulla materia absque vita, sed in natura nec ulla vita absque materia datur.

Nomine autocratiae naturae conservatricis venit actio et nisus spontaneus virium et facultatum homini insitarum, praesertim sanitatem conservandi vel saltem vitae detrimentum minuendi. Inest quippe homini vis quaedam, qua hic sine omni artis concursu contra externos internosque influxus noxios vitae suae integritati consulit, eam incolumem per stadia ab auctore natura sancita ducit, et usque euthanasiam comitatur.

Inesse corpori vivo facultatem atque potentiam se in incolumi statu conservandi ex ipsa ejus ad externam rerum naturam positione adeo confirmatum habemus, ut mirum certe videatur quomodo unquam in dubium possit revocari. Etenim:

a) Ea est naturae universae oeconomia, ut haec vi formativa sibi primitus inhaerente continuo condat, et quae condidit rursus destruat, e destructis novas illorum moliens creaturas, ut adeo in universa natura perpetuo vigeat metamorphosis, perpetua materiae et formae mutatio, cui omne quod vivit subjiciatur, sicque rursus eo, unde processit, in matris quippe naturae complexum redeat. Vix igitur e terrae sinu, divini plasmatoris nutu, animatus homo in immediatum cum mundo externo ponitur commercium, illico miser inimico huic implicatur foederi, vi cujus sicuti nihil est in rerum universo, quod faventibus caeteris adjunctis vitae, et saluti ejus conservandae non inserviret, ita sub

alia conditione, omne quod existit, a flagrante fulminis ictu usque ad tranquillum Austri halitum, in ejus perniciem conspirat; ipsi adfectuum et passionum, aëris et temperaturae, cibi potusque et aliorum necessariorum vitae incitamentorum noxii influxus humanae saluti insidias struunt; non secus nexus hominis socialis, officium ei impositum, rerum ad vitam prosperam necessariorum penuria, effraenis voluptatum cupido et luxuria in hominis perniciem conspirant. Ipsum tamen hoc infinitae sapientiae miraculum, ubi vivendi rationem legibus, necessitatibus et finibus vitae, aut ut dicunt, naturae humanae adcommodant, valetudinem suam ad serum usque senium incolumem tuetur, neque morbo succumbit, sed placide tandem lethaeis sopitur undis. Quî igitur fieri posset, ut heros inermis cum immani hac hostium caterva in arenam conscendens neutiquam succumbat, sed potius continuae victoriae laurea tempora cingat? profecto non alter de hoc hoste victoriam refert heros, quam benigna naturae conservatrix autocratia, praesenti hominis sanitati sedulo vigilans, quorum vis influxuum hominis salutem labefactantium inclementiae una resistens, quamdiu nempe influxus hi noxii, certum vehementiae gradum non consequuntur. Sed

b) Vim naturae conservatricem ipsa quoque corporis humani vivi oeconomia in apricum ponit, nam praeter eam, quae universae naturae propria est, metamorphosim condentem ac destruentem, et alia in humano organismo metamorphosis continuae destructionis fomitem sistens residet, vi cujus organismum aut median-

te continua evacuatione et evaporatione tandem exarescere, aut neglecta materiae nota organica jam privatae solutione, et solutae a reliqua substantia organica separatione, tandem penitus rigescere oporteret, nisi in intimis vitae penetralibus et facultas resideret destructa reparandi, amissa restituendi et organismum vivum in intemerato virium vitalium ac materiae organicae aequilibrio conservandi. Aequilibrium hoc, et constans naturae in idem nisus phaenomenis quotidie in organismo vivo conspicuis plurimum confirmatur. Sic agente altiori temperaturae gradu, digestione prostrata, sudore, ejusque per cutem evaporatione autocratia naturae thermogenesim impedire, caloricum e corpore derivare, et praecavere nititur, ne temperatura ejus interna altiorem evolutionis gradum adipiscatur; hinc etiam majus aestate potus desiderium, alacrioris hoc tempore in cute exhalationis et excretionis effectus est; contra eveniens hyeme caloris animalis deperditio, exaltata digestione et adsimilatione restituitur. Sic agente in pulmones aëre humido et calido, sub eodem volumine minus oxygenii tenente, pulmonum et cutis functio deprimitur, materierum organicarum elaboratio languet, humorum serosorum infiltratio contingit, quo influxu diutius durante, corporis nimia laxitas cum summo virium languore sequeretur, nisi autocratia naturae conservatrix his quoque provide succurreret periculis, impediendo substantiarum aquosarum accumulationem per auctas secretiones et excretiones urinae, inducens simul anorexiam, adipsiam, naturale denique spirituoso-

rum et aromaticorum, quibus lentus metamorphoseos organicae processus excitetur, desiderium provocans.

Ex quibus facile patet vitam non solum externi, inter corpus vivum et naturam externam, verum et interni inter factores vitae dynamicos ac materiales, vigentis commercii culpa a normae tramite errare, et quamdiu non errat, id unice conservatricis naturae vigilantia caveri.

c) Etiam impulsus, quibus normali hominis ad mundum empiricum relationi nec non harmonico omnium vitae individualis functionum concentui prospicit natura, hujus argumenti veritatem firmant. Etenim quod fame exorta alimentum substantias coagulabiles restituens capiat, siti exorta potum, quo humorum corporis debitam qualitatem conciliet, hauriat homo, non consuetudine, aut libidinis progenie, sed salutari naturae instinctu monitus id agit, quod porro assimilationi organicae jam inepta, ne in corruptionem ruentia destructionem post se trahant, excernat, quod debitum musculorum exercitium ad roborandam sanitatem colat, sensus internos et externos nec non facultates animae superiores poliat, somno, quae per vigilantiam amissa sunt reparet, volente natura id facit. Et mehercule! quare foetus in utero spontaneo motu suae edit vitae indicia; neonatus vix utero egressus se sponte versus mammas vertit maternas, et ex his lac arte a nemine unquam percepta sugit; infans primis vitae annis frequenti ad capiendum somnum urgetur impulsu; adultus cursu, saltu, natatione delectatur? Quare pullus vix ex ovo prosiliens jam grana legit;

bestia tenellis suis vigilantia et esca adsistit? quare plantarum radiculae saxa saepe permeantes sese in terram humidam immittunt; folia immo integre plantae versus radium solis inclinant, veluti verum vitae eorum pabulum? An non omnia haec phaenomena mira salutari debentur conservatricis naturae praecepto?

Quae omnia hominem cum universis, quae existunt et agunt, provida natura conservari adeo luculenter probant, ut quomodo hoc a quibusdam in dubium vocari, vel plane negari potuerit profecto nequidem capi possit, nisi oculum hypothesi obfuscatum, nec dici lucem percipere, adprime constet. Nec quum ita insanum dari facili credam, qui ex eo, quod mortalis sub gravi morborum jugo gemere quotidie videndi sit occasio, omnem huic adserto fidem proterve negare non horreat, virtus enim vitalis hominis tantis infringitur causis, ut integritatem vitae vacillare et a norma deturbari omnino necesse sit. Etiam inter has procellas valetudinem saepe diutissime autocratia naturae intemeratam conservari, superius quoad fieri poterat probavi, sed quis prudenti consilio ab ea postulare poterit, ut cum vires vitales per immanem hanc noxiorum influxuum catervam suffodiuntur, vis naturae conservatrix armis spoliata illis resistere valeat?

Incipit vis naturae conservatrix eo momento, quo in sinu matris animatur homo, et desinit cum is universali naturae resolutionis processui traditus, redit unde emanavit in sinum naturae universae. Sic aetate foetali, quae vix non tota vitae plasticae, et organici ex fluido formationi

et constructioni dicata est, non solum eo consulit natura foetus conservationi, quod omnes corporis partes ad humani protypi naturam formare et struere studeat, sed insuper instituat ut is in oceano nutritio natans, tanto facilius noxium effectum impulsuum externorum declinet, qui tanti sunt, ut vita foetus in ortu extingueretur deficienti hac providae naturae sollicitudine. Aetate infantili, ob majores humorum plasticorum versus caput congestiones, quibus praecipue dentitionis tempore infantes obnoxii sunt, phlogoses cerebri cum exsudatione morbosa ortae, infantes necarent, nisi has naturae autocratia per ventriculi ac viscerum abdominalium functionem antagonistice exaltatam servaret. Aetate juvenili ob rapidiorem organorum genitalium evolutionem, qua ad functiones suas praeparantur, ob praevalentem vitae sensiferae potentiam et alacriorem sanguinis ad pulmones torrentem, juvenes per evolutas inflammationes pulmonum, haemoptyses, phthises, morbos a turbatis functionibus genitalibus, vitae tandem sensiferae et animi alienationes orci traderentur faucibus, nisi naturale illis esset ciborum ac potuum emollientium refrigerantiumque desiderium, nisi somno delectarentur profundo, nisi frequentibus obnoxii essent haemorrhagiis, quae totidem sunt adminicula exaltatam ad illa mala dispositionem infringentia, benigne a natura juvenibus obtingentia. Aetate virili superans paullatim in contractionem nisus arteriarum capacitatem imminuit, eoque faciliorem sanguinis in venis, praecipue systemate venae portarum accumulationem inducens in morbos

diversissimos viscerum abdominalium disponit, quibus tamen adpetitu minori, consumtione majori, exercitio functionum sexualium, laboribus gravibus, sudoribus largis, fluxu haemorrhoidali, in feminis graviditate, partu, his autem silentibus, corporis obesitate, leucorrhoea, diarrhoeis freqnentibus, urinae secretionibus et excretionibus largis, natura obviam ire, et sic exaltatae illi in viscerum abdominalium morbos dispositioni medelam ferre nititur. Aetate senili, qua sensus stupent, calor animalis et turgor vitalis imminuitur, restauratio languet, materierum dignitate organica privatarum eliminatio tarda est; hinc organa successive rigida fiunt, benigna natura, eo adhuc hominem conservare, ipsamque mortem abigere conatur, quod in sene excitet desiderium ciborum concentratorum, nutrientium et potuum spirituosorum, item amorem exhilarationum psychicarum, sed praecipue nisum in quietem, qua dispositionem in resolutionem, et partium resolutarum congestiones imminuit, cui etiam per alvi et urinae excretiones liberas, habituales, muci e pulmonibus et bronchiis excretiones succurrit, sicque vires usque rogum in sene sustentare studet natura.

Haec est organismi humani per varias, in quibus ille versatur, aetatis periodos autocratia naturae conservata vitae sors, quamdiu et potentiae, quas organismus humanus ad sui conservationem e natura externa haurire debet, ita constitutae sunt, ut et debitam materiam et vires, quo et vita justo tenore procedat, suppeditent. Sed nec tunc cessat autocratia naturae conservatrix humanae valetudinis permansionem mo-

liri, cum ob commercium, quod inter corpus vivum et naturam externam obtinet ad certum usque gradum turbatum, externae potentiae aut quantitate aut qualitate a justo tramite aberrantes, vel etiam factores vitae interni anomalam mutui inter se commercii rationem sequentes in organismo majus per se irreparabile provocant damnum, aut saltem gravem huic minantur morbum. Exemplis hoc quotidie obviis illustrare fas sit, sic oculo uno amisso alterius acies; acuitur, utrique deperdito tactus et auditus subtilitas substituitur. Trunco aliquo arterioso deligato, vasa collateralia ampliantur vice prioris functura. Testiculorum uno deperdito, alter alacrius secernit, secretione una deficiente, quod secernendum per ipsam erat in aliis paratur organis vicariis. Sic in graviditate extra-uterina non semper pereundum est matri, nam autocratia naturae conservatrix non una vice in suppurationem ac destructionem foetum mutat, variis viis per pus apertis, e corpore matris eliminat, a destructione vero illa partes alias custodit saepe per formatum pseudouterum, vel foetum in lithopaedium per plures annos corpore matris, quin hujus normalis valetudo turbaretur, gestatum convertit. Nocens e ventriculo per emesim, ex intestinis per catharsim, e larynge per tussim mox ejicitur, e partibus solidis per pus eluitur, aut membrana per inflammationem formata cinctum innocuum redditur. Vasorum haematophororum continuitas laesa mox thrombo restituitur. Maxime vero hoc respectu notatu digni sunt quidam status relativam valetudinem non turbantes, quibus autocratia naturae

conservatrix gravissima saepe vitae pericula praevertit; sic quis unquam non novit per ulcera foeda, fonticulos diutius suppurantes, per impetigines, sudores saepe profusos universales vel partiales a susceptione contagiorum quorumdam ac praecipue pestis orientalis hominem non raro optime defendi, apoplexias, arthritides, epilepsias aliquando praepediri. Sic utitur saepe natura epistaxi, haemoptysi, haematemesi ad statum relativae sanitatis quousque possit conservandum. Ita penes scabiem adultorum, porriginem crustaceam infantum, sanitatem saepe optime florere: his autem cito sanatis, aut repulsis, hydrocephalum, amaurosim, cophoses, et phthisim pulmonalem saepissime oriri docta testatur medicorum experientia. Id idem de haemorrhoidibus aliisque permultis morbis valet.

Ast vice non una omne naturae conservandi conamen irritum evadere videmus, namque externae, quae organismum feriunt potentiae morbificae, ejus sunt indolis, ut ab eo nec in propriam materiem propiasque vires converti nec abigi queant. His, vel et quacumque alia in organismi vivi penetralibus latente causa, ea simul vitae interna mutatio exoritur, qua organismi evolutio turbatur, ejusdem destructio promovetur motusque organicus a legitima ad evolutionem et totum vitae finem ratione recedit, seu paucis: organismus humanus morbi imperio traditur, ubi igitur pugna exardescit, qua morbus corpus humanum, omni qua pollet vi adgreditur, ipsa autem hujus vita, omni quo potest contra eum nisu reluctatur. Sed neque in hoc salutis statu dubio noverca est homini natu-

ra, verum, alteri quae medicatricis nomine venit, naturae facultati credita humana sors pristinam non raro hujus marte adipiscitur vitae incolumitatem.

Theses Defendendae

1. *Mors absoluta non datur.*

2. *Quot organismi tot morbi.*

3. *De vario quod plectit organo modificatur morbus.*

4. *Arteriae irritabilitate gaudent.*

5. *Quo simplicior morborum cura, eo melior.*

6. *Morbos natura curat, medicus eam tantum adjuvat.*

7. *Sanguis vivit.*

8. *Remedium specificum non datur.*

9. *Primus in vitam ingressus, primus ad mortem passus.*

10. *Studium medicinae nonnisi morte finiendum.*

10